

Περίληψη της ομιλίας του :

Δημήτρη Τζάκσον

Η επιστροφή του χαμένου αντικειμένου σε πένθος και μελαγχολία

Ο Freud γράφει ότι στην μελαγχολία ο ασθενής, όπως και ο αναλυτής, δεν βλέπει καθαρά το τι έχει χαθεί. Αντίθετα στο πένθος, ο άνθρωπος γνωρίζει ποιον έχει χάσει αλλά όχι τι αντιπροσωπεύει το πρόσωπο αυτό. Η απώλεια ως εκ τούτου, είναι ασυνείδητη. Επίσης, κατά τον Freud, στο φυσιολογικό πένθος ο κόσμος έχει γίνει φτωχότερος, ενώ στην μελαγχολία είναι το ίδιο το εγώ που φτωχαίνει. Έτσι, συμπεραίνει ότι η απώλεια- απογοήτευση που έφερε η σχέση με το αντικείμενο δεν προκάλεσε μετάθεση λιβιδινικών επενδύσεων προς άλλα αντικείμενα αλλά ταύτιση, όπου η 'σκιά' του χαμένου αντικειμένου εγκαθίσταται εντός του εγώ και μέσω σχάσης (cleavage) ένα μέρος του εγώ καταδικάζει, τιμωρεί, βάλλεται κατά του άλλου μέρους το οποίο έχει ταυτιστεί με το χαμένο αντικείμενο.

Ο Freud συμφωνεί με τον Abraham ότι η ταύτιση αυτή βασίζεται στην στοματική ενσωμάτωση του αντικειμένου μέσω παλινδρόμησης του ατόμου και ότι η επιλογή του αντικειμένου είναι ναρκισσιστικού τύπου.

Στη κλινική πράξη όμως, σχετικά εύκολα παραβλέπει κανείς ότι αυτού του τύπου οι παλινδρομήσεις αντιπροσωπεύουν μία πρωτόγονη μορφή αγάπης, εξιδανικευμένης μεν, αλλά όπου αγάπη σημαίνει το να «είσαι» το αντικείμενο αντί να το «έχεις». Πρόκειται για κάτι χρήσιμο να έχει ο αναλυτής υπ' όψιν όταν αντιμετωπίζει το θυμό και την καταστροφικότητα που εξαπολύεται στην κλινική συνθήκη όταν το αντικείμενο

υποδηλώνει την ανεξαρτησία του. Σε αυτές τις περιπτώσεις η ερμηνεία του θυμού ή της καταστροφικότητας συχνά είναι αναποτελεσματική εφ' όσων εκλαμβάνεται από τον αναλυόμενο ως υπόδειξη ή μομφή από ένα υπερεγώ που τον κατηγορεί και του καταλογίζει ευθύνη · ότι «φταίει», εφόσον υπολείπεται ενός ιδεώδους όπου δεν θα έπρεπε να υπάρχει καταστροφικότητα στην ανθρώπινη ψύχη.

Σε αυτές τις περιπτώσεις είναι σημαντικό ο αναλυτής να μπορεί να διατηρεί επαφή μέσα του με αυτό που έχει χαθεί · με αυτό που όπως γράφει ο Freud, ο ασθενής δεν γνωρίζει ότι έχει χάσει. Γιατί όταν βάλλεται από βίαιες προβολές η ερμηνεία του σαδομαζοχισμού δεν αρκεί και ο αναλυτής κινδυνεύει να γίνει μέρος αυτού το οποίο ερμηνεύει. Σε αυτή την περίπτωση η ανάλυση τείνει προς τη πλευρά των εκδραματίσεων, όπου κερδίζουν οι δυνάμεις της νεύρωσης επί αυτών της ζωής και της εξέλιξης. Αυτό που χρειάζεται ο ασθενής, είναι να βρει ένα αντικείμενο το οποίο κάτω από τα πυρά ενός σαδιστικού υπερεγώ κρατά την συγκρότηση και την ισορροπία του, αλλά κρατά και επαφή με τα δικά του εσωτερικά αντικείμενα μέσω θετικών ταυτίσεων που αφορούν και την ίδια την αναλυτική διαδικασία- χωρίς υπέρμετρη εξιδανίκευση (γνωρίζοντας τα όρια της) ή απαισιοδοξία, πιστεύοντας ότι η ανάλυση έχει αποτύχει · εφόσον αυτό που δεν γνωρίζει ότι έχει χάσει ο ασθενής, είναι η επαφή με ένα καλό, αν και εξιδανικευμένο αντικείμενο.

Αυτό πιο εύκολα λέγεται παρά πράττεται στη κλινική, όταν υπάρχουν παρατεταμένα διαστήματα αρνητικής μεταβίβασης. Παρόλ' αυτά, με τη πρόοδο της αναλυτικής διαδικασίας, ο ασθενής έχει τη δυνατότητα να ενδοβάλει ένα αντικείμενο πιο στέρεο, πιο ανθεκτικό απέναντι και σε μελλοντικές απώλειες. Σε άλλη περίπτωση, ο μελαγχολικός ο οποίος βιώνει μία απώλεια, δεν θα βρίσκεται ποτέ μόνος του. Είναι πάντα μαζί με ένα υπερεγώ το οποίο τον κατηγορεί και τον απαξιώνει για την αποτυχία του να κρατήσει το αντικείμενο μέσα του, υπό την κατοχή του, όπως έχει περιγράψει ο *Brenner*. Γιατί ο μελαγχολικός δεν ψάχνει για μια καλύτερη σχέση αντικειμένου. Παραμένει προσκολλημένος σε ένα μισητό κακό αντικείμενο εφόσον για αυτόν το καλύτερο αντικείμενο δεν υπάρχει, έχει χαθεί και φοβάται ότι χάθηκε για πάντα.

Ο Abraham, ο οποίος είχε δώσει περισσότερη έμφαση στις προ-γενετήσιες σχέσεις αντικειμένου, εντόπισε το σημείο καθήλωσης της μανιο-κατάθλιψης μεταξύ δεύτερου στοματικού και πρώτου πρωκτικού σταδίου. Δηλαδή εκεί όπου το μερικό αντικείμενο

καταβροχθίζεται και αποβάλλεται ως άχρηστο κοπρανώδες σώμα. Αυτή είναι η σχέση την οποία έχει ενδοβάλει ο μελαγχολικός. Και ως μερικό αντικείμενο του «ανήκει» ως μέρος του σώματος του. Στην μεταβίβαση συμπεριφέρεται προς τον αναλυτή με παρόμοιο τρόπο. Και εφόσον ο αναλυτής του « ανήκει» κάθε αποχωρισμός βιώνεται και ως αποτυχία του αναλυόμενου να τον κρατήσει *μέσα*, και ως άδικη και σκληρή συμπεριφορά του αναλυτή ο οποίος *εγκαταλείπει*. Από την άποψη της προγενετήσιας ανάπτυξης ο ασθενής ίσως έχει δίκιο, εφ' όσον το στήθος όντος «ανήκει» στο βρέφος.

Η Klein συμφώνησε με τους Freud και Abraham σε αυτό, όπως και στον ρόλο της απώλειας στην ενεργοποίηση του πένθους. Πρόσθεσε όμως ότι η έντονη αμφιθυμία προς το μητρικό αντικείμενο προκαλεί και βαθύτερα άγχη καταστροφής στον εσωτερικό κόσμο, κινητοποιώντας παράλληλα και την ανάγκη για επανόρθωση και αποκατάσταση της καταστροφής μέσω της καταθλιπτικής θέσης.

Το πώς προχωρά κανείς σε αυτό τον δρόμο της εξέλιξης, αλλά και μέσω της αναλυτικής διαδικασίας αναζητώντας το χαμένο αντικείμενο, είναι η πτυχή του θέματος την οποία θα προσπαθήσω να αναπτύξω σε αυτήν την εισήγηση.

Η παρουσιάσει θα συμπεριλαμβάνει και κλινικό υλικό μιας αναλυτικής περίπτωσης όπου η επιβολή ενός αυταρχικού τιμορπτικού υπερεγώ έχει αντικαταστήσει το κάλο αντικείμενο το οποίο χάθηκε. Η αναλυόμενη δεν γνωρίζει τι έχει χαθεί, ζώντας τις συνεχείς απειλές ενός εχθρικού περιβάλλοντος, μαζί με την αδυναμία της να ξεριζώσει το 'κακό' από μέσα της. Δεν γνωρίζει ότι αυτό που έχει χάσει είναι η πίστη της σε ένα καλύτερο ποιο ανθρώπινο αντικείμενο . Παράλληλα, ο αναλυτής γίνεται στόχος επιθέσεων λόγω της αδυναμίας του να αποκαταστήσει το εξιδανικευμένο αντικείμενο, επιθέσεις οι οποίες καθηλώσουν τη δυνατότητα του να λειτουργήσει ως αυτόνομο και ανεξάρτητο αντικείμενο, αλλά πίσω από το οποίο κρύβεται η απώλεια ενός ποιο ανθεκτικού αντικειμένου το οποίο θα εμπεριέξει τη καταστροφικότητα και τα καταθλιπτικά άγχη τα οποία αναδύονται.

Ο αναλυτής καλείτε σε αυτή τη περίπτωση να διαφυλάξει *για την ασθενή* την ελπίδα για την ανεύρεση ενός καλύτερου αντικειμένου, ιδιαίτερα όταν δέχεται επιθέσεις για την αδυναμία του να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του τιμορπτικού υπερεγώ. Δηλαδή, καλείτε

να κρατήσει μέσα του αυτό που η αναλυόμενη έχει χάσει και δεν γνωρίζει ότι έχει χάσει, ώστε να απελευθερωθούν και οι αόρατες δημιουργικές δυνάμεις που υπάρχουν μέσα της.

Βιβλιογραφία

Abraham, K. (1924) Notes on the psychogenesis of melancholia. In *Selected Papers of Karl Abraham.*, London: Hogarth Press 1927

Bion, W.R. (1959) Attacks on Linking. *Int. J of Psy* vol. 40 308-315

(1962) *Learning from Experience*, London: Heinemann

Brenman, E. (2006) Separation: a clinical problem in *Recovery of the Lost Good Object*. London: Routledge.

(2006) Recovery of the good object relationship: the conflict with the superego.

In *Recovery of the Lost good Object*. 2006 Routledge

Freud, S. (1917) Mourning and Melancholia. *S.E.* 14

Klein, M. (1935) A contribution to the psychogenesis of manic-depressive states. In *Envy and Gratitude and Other Works*. London: Hogarth Press, 1975.

Racker, H. (1957) 'The meaning and uses of countertransference' in *Transference and Countertransference*, London: Hogarth Press 1968

Strachey, J. (1934) The Nature of the Therapeutic Action of Psycho-Analysis. *Int. J Psy.*, vol 15: 127-159